

УДК 636.2:338.43

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.28.14>**Клименко М.М.**

аспірант,

Сумський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3393-4798>**Кlymenko Mykhailo**

Sumy National Agrarian University

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА: ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АСПЕКТ ТА РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF DAIRY FARMING: INVESTMENT ASPECT AND ROLE IN ENSURING FOOD INDEPENDENCE OF UKRAINE

Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування та виявлення особливостей інвестиційного забезпечення сталого розвитку молочного скотарства в контексті ESG-трансформації. З'ясовано специфічні особливості молочного скотарства як стратегічної галузі агробізнесу, що характеризується безперервним виробничим циклом, високою капіталомісткістю та значним соціально-економічним значенням для сільських територій. Підкреслено роль інвестицій як основного драйвера модернізації, технологічного оновлення та підвищення конкурентоспроможності галузі в Україні. Акцентовано на інтеграції ESG-критеріїв, в межах яких екологічні аспекти, такі як ресурсоефективність, декарбонізація та управління відходами, поєднуються із соціальними пріоритетами, зокрема зайнятістю, розвитком сільських територій та продовольчою безпекою. Сталий розвиток молочного скотарства на основі інвестиційних та ESG-орієнтованих підходів є стратегічною передумовою зміцнення продовольчої незалежності, підвищення стійкості агропродовольчої системи та забезпечення довгострокової соціально-економічної стабільності України.

Ключові слова: ESG-критерії, агробізнес, фінансові механізми, державна підтримка, інвестиційне забезпечення, продовольча безпека, ресурсоефективність.

The relevance of the study is determined by the increasing need to ensure Ukraine's food independence under conditions of economic instability and the growing demand for sustainable development of agriculture. The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations and to identify the features of investment provision for the sustainable development of dairy cattle farming in the context of ESG transformation. The economic essence and principles of sustainable development in the agricultural sector were examined, which highlight the necessity of balancing economic efficiency, environmental responsibility, and social inclusiveness in dairy production systems. The specific characteristics of dairy cattle farming as a strategic branch of agribusiness were established, characterized by a continuous production cycle, high capital intensity, and significant socio-economic importance for rural areas. The role of investment as a key driver of modernization, technological renewal, and increased competitiveness of the sector, as well as a factor ensuring long-term stability of production processes, was emphasized. Sources, forms, and instruments of investment in dairy farming were analyzed, and the main factors affecting investment attractiveness, including market, financial, and institutional risks, were identified. The importance of state financial support mechanisms and investment incentives in stimulating sustainable transformations in the sector was substantiated. Particular attention was given to the integration of ESG criteria, where environmental aspects such as resource efficiency, decarbonization, and waste management are combined with social priorities, including employment, rural development, food security, and effective corporate

© Клименко М.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

governance practices. Thus, the sustainable development of dairy cattle farming based on investment and ESG-oriented approaches is a strategic prerequisite for strengthening food independence, enhancing the resilience of the agri-food system, and ensuring long-term socio-economic stability in Ukraine.

Keywords: *ESG criteria, agribusiness, financial mechanisms, state support, investment provision, food security, resource efficiency.*

Постановка проблеми. Забезпечення сталого розвитку молочного скотарства в Україні набуває особливої актуальності в умовах економічної нестабільності, волатильності світових ринків та посилення екологічних викликів. Як стратегічно важлива галузь аграрного сектору молочне скотарство відіграє важливу роль у підтримці стабільності національної продовольчої системи, однак його поточний стан характеризується структурними диспропорціями, недостатньою технологічною модернізацією та обмеженим доступом до довгострокових фінансових ресурсів. Дефіцит інвестицій у секторі стримує зростання продуктивності, знижує конкурентоспроможність та перешкоджає переходу до екологічно та соціально відповідальних моделей виробництва. Водночас посилення вимог щодо дотримання стандартів сталого розвитку, зокрема в межах ESG-орієнтованих підходів, створює додатковий тиск на виробників, які часто не мають необхідної фінансової та інституційної підтримки для ефективної адаптації. Така ситуація зумовлює необхідність переосмислення інвестиційних підходів та формування комплексних механізмів, здатних забезпечити як економічну життєздатність, так і стійку трансформацію галузі.

Актуальність цієї проблеми ще більше посилюється зростанням значення продовольчої незалежності як головного складника національної економічної безпеки, особливо в умовах зовнішніх викликів та геополітичної невизначеності. Молочні продукти є невіддільною частиною раціону населення, а здатність вітчизняного аграрного сектору задовольняти внутрішній попит безпосередньо впливає на стійкість системи продовольчого забезпечення країни. Сталий розвиток молочного скотарства, підтриманий ефективними інвестиційними стратегіями, дозволяє не лише стабілізувати обсяги виробництва та покращити якість продукції, але й зміцнити сільську економіку та соціальну згуртованість. У цьому контексті інвестиції є важливим чинником, що визначає спроможність сектору впроваджувати інноваційні технології, дотримуватися екологічних стандартів та підвищувати свій адаптаційний потенціал. З огляду на це, дослідження інвестиційних аспектів сталого розвитку молочного скотарства має важливе наукове та практичне значення, оскільки безпосередньо сприяє зміцненню продовольчої незалежності та забезпеченню довгострокової соціально-економічної стабільності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження демонструють, що органічне молочне скотарство в Україні стикається з низкою значних викликів, які потребують як технологічних, так і інвестиційних рішень для забезпечення сталого розвитку. Зокрема, В. Радько, І. Свиноус та А. Семсал доводять, що органічне молочне скотарство в Україні стикається з істотними технологічними та економічними викликами, які потребують комплексного підходу до інвестицій та модернізації виробництва [1]. Науковці М. Гладій, О. Просович підкреслюють, що сучасна молочна галузь характеризується одночасною наявністю високого потенціалу розвитку і структурних диспропорцій, а це актуалізує необхідність системного управління та раціоналізації ресурсного забезпечення [2]. Дослідники Н. Копитець, В. Волошин з'ясовують, що функціонування скотарства в кризових умовах вимагає адаптивних стратегій управління та зниження ризиків для стабільності виробництва [3]. На нерівномірності регіонального розвитку тваринництва в Україні акцентують С. Мельниченко, Л. Богадьорова, підкреслюючи необхідність диференційованого підходу до інвестицій [4]. На потребу адаптації організаційно-економічних засад функціонування молочного скотарства для підтримки виробничої стабільності та збереження

робочих місць в умовах воєнного стану звертають увагу О. Шуст та співавтори [5]. Науковиця А. Семисал вказує на те, що розвиток кооперативних форм організації виробництва сприяє підвищенню ефективності молочного скотарства та залученню додаткових інвестицій [6]. Дослідники О. Красноручський, О. Смігунова, Є. Чигринов підкреслюють, що стратегічне управління масштабами виробництва аграрних підприємств молочного напрямку дозволяє оптимізувати ресурси та підвищити ринкову конкурентоспроможність [7]. Колектив науковців на чолі з І. Ібатулліним доводить, що інституційне забезпечення експортної спроможності молочного скотарства є важливим чинником підвищення його конкурентоспроможності на міжнародних ринках та залучення інвестицій [8].

Попри наявність численних досліджень розвитку молочного скотарства в Україні, залишаються нерозв'язаними питання комплексного інвестиційного забезпечення сталого розвитку галузі з урахуванням ESG-критеріїв. Недостатньо досліджено взаємозв'язок між фінансовими механізмами державної підтримки, приватними інвестиціями та впровадженням екологічно й соціально відповідальних практик у молочному секторі. Також обмежено вивчено оцінювання інвестиційної привабливості галузі з урахуванням ризиків, що виникають у кризових та воєнних умовах. Крім того, фрагментарно розглянуто роль молочного скотарства у формуванні продовольчої незалежності України та вплив ESG-трансформації на підвищення стійкості агропродовольчої системи. На подолання зазначених прогалин спрямоване наше дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування та виявлення особливостей інвестиційного забезпечення сталого розвитку молочного скотарства України в контексті ESG-трансформації.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) розкрити теоретичні засади сталого розвитку молочного скотарства та його економічну сутність у системі аграрного сектору;
- 2) проаналізувати джерела, форми й інструменти інвестиційного забезпечення галузі та оцінити її інвестиційну привабливість і ризики;
- 3) обґрунтувати роль державних фінансових механізмів у стимулюванні інвестиційних процесів, а також визначити особливості інтеграції ESG-критеріїв у розвиток молочного скотарства.

Методи дослідження. Стаття має оглядовий характер і ґрунтується на аналізі сучасних наукових підходів до інвестиційного забезпечення сталого розвитку молочного скотарства в контексті ESG-трансформації. Інформаційною базою дослідження стали наукові доробки вітчизняних і зарубіжних учених, опубліковані переважно протягом останніх п'яти років, що висвітлюють економічні, інституційні та екологічні аспекти розвитку молочного скотарства, механізми інвестиційної підтримки аграрного сектору, а також особливості інтеграції ESG-критеріїв в аграрне виробництво. Опрацювання наукових публікацій дало змогу визначити основні теоретичні підходи до трактування сталого розвитку галузі, оцінити сучасний стан наукового дискурсу та виявити основні проблеми інвестиційного забезпечення молочного скотарства в Україні.

У процесі дослідження застосовано комплекс методів. Зокрема, метод огляду літератури використано для аналізу сучасних наукових досліджень щодо сталого розвитку аграрного сектору, інвестиційних механізмів у молочному скотарстві та впровадження ESG-підходів у діяльність аграрних підприємств. Метод узагальнення й систематизації застосовано для структурування наявних наукових підходів до джерел, форм та інструментів інвестиційного забезпечення галузі, а також для формування узагальної характеристики чинників інвестиційної привабливості й ризиків розвитку молочного скотарства. Метод порівняння використано для зіставлення різних підходів дослідників до оцінювання інвестиційних процесів у галузі й визначення особливостей функціонування молочного скотарства в умовах сучасних економічних та

інституційних викликів, що дало змогу обґрунтувати роль інвестицій і ESG-орієнтованих практик у забезпеченні його сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. В економічному аспекті сталий розвиток розуміють як модель господарської діяльності, що забезпечує стабільне зростання виробництва при збереженні рівноваги між використанням ресурсів та їх відтворенням. У сільському господарстві це передбачає раціональне використання земельних, водних, енергетичних та біологічних ресурсів, а також упровадження інновацій, які підвищують продуктивність, не спричиняючи погіршення стану довкілля. Основні принципи сталого розвитку в аграрному секторі передбачають системну збалансованість, ефективність використання ресурсів, стійкість до зовнішніх негативних впливів, рівність між різними поколіннями та інтеграцію екологічних і соціальних аспектів у процес прийняття економічних управлінських рішень. Ці принципи все більше реалізуються через ESG-орієнтовані інвестиційні підходи, які акцентують не лише на рентабельності, але й на захисті довкілля, соціальній відповідальності та прозорому управлінні [9].

Ефективність молочного виробництва здебільшого визначається показниками продуктивності, структурою витрат та здатністю адаптуватися до ринкових коливань, що робить інвестиційну підтримку важливим чинником його розвитку. Молочне скотарство відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості сільського населення, підтримці малих і середніх фермерських господарств та збереженні соціально-економічної структури сільських територій [10, с. 16–17].

Значення молочного скотарства суттєво посилюється в контексті забезпечення продовольчої незалежності, що є важливою частиною національної економічної безпеки. Продовольча незалежність передбачає здатність країни забезпечувати основні потреби населення в харчових продуктах завдяки внутрішньому виробництву, зменшуючи залежність від зовнішніх джерел і знижуючи залежність від світових ринкових коливань. Молочні продукти є важливим елементом раціону населення, що забезпечує його життєво важливими поживними елементами та сприяє забезпеченню продовольчої безпеки як на рівні домогосподарств, так і на національному рівні. В Україні розвиток молочного скотарства безпосередньо впливає на стабільність ланцюгів постачання продовольства, доступність цін та загальну стійкість агропродовольчої системи. Зміцнення вітчизняного молочного сектору на основі сталих та інвестиційно орієнтованих підходів дозволяє не лише збільшити обсяги виробництва та покращити стандарти якості, але й посилити експортний потенціал, забезпечуючи при цьому потреби внутрішнього ринку.

Структура інвестиційних джерел у молочному скотарстві характеризується поєднанням внутрішніх та зовнішніх каналів фінансування, кожен з яких відіграє певну роль у підтримці розвитку галузі. Внутрішні джерела насамперед охоплюють нерозподілений прибуток та амортизаційні фонди сільськогосподарських підприємств, які забезпечують певну фінансову автономію, але вони часто є обмеженими й недостатніми для покриття масштабних потреб модернізації. Зовнішні джерела передбачають банківське кредитування, лізингові угоди, приватний капітал, прямі іноземні інвестиції та кошти міжнародних фінансових організацій, які в сукупності розширюють доступ до капіталу, але водночас створюють додаткові фінансові зобов'язання й ризики [11, с. 55–56].

Для більш ґрунтовного визначення фінансової структури інвестиційних процесів у молочному скотарстві доцільно систематизувати основні напрями формування витрат та джерела їх фінансування. Особливістю інвестицій у цій галузі є поєднання значних капітальних вкладень у виробничу інфраструктуру з постійними операційними витратами, пов'язаними з утриманням поголів'я, формуванням кормової бази та технологічним забезпеченням виробництва. Узагальнену фінансову логіку інвестиційного розвитку молочного скотарства представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Фінансова логіка
інвестиційного забезпечення розвитку молочного скотарства**

Елемент фінансової структури	Зміст витрат	Основні джерела фінансування	Потенційні ризики	Механізми підтримки
CAPEX (капітальні витрати)	Будівництво та модернізація ферм, придбання дойльного обладнання, систем утримання тварин, інвестиції в племінний матеріал	Власні інвестиції підприємств, банківські кредити, лізинг, прямі іноземні інвестиції	Висока вартість обладнання, тривалий період окупності, інвестиційна невизначеність	Державні програми підтримки тваринництва, компенсація вартості техніки, пільгове кредитування
OPEX (операційні витрати)	Закупівля кормів, ветеринарні послуги, енергоресурси, оплата праці, технічне обслуговування обладнання	Дохід від реалізації молока, оборотний капітал, короткострокові кредити	Волатильність цін на корми та енергоносії, коливання закупівельних цін на молоко	Дотації на утримання поголів'я, підтримка фермерських господарств, стабілізаційні програми
Інноваційні та ESG-інвестиції	Енергоефективні технології, системи управління відходами, цифровий моніторинг виробництва	Міжнародні фінансові організації, грантові програми, «зелені» інвестиційні фонди	Технологічні ризики, обмежений доступ до довгострокового фінансування	ESG-програми фінансування, екологічні фонди, міжнародні проекти підтримки

Джерело: власна розробка автора

Представлена таблиця узагальнює основні фінансові елементи інвестиційного забезпечення розвитку молочного скотарства та демонструє взаємозв'язок між капітальними й операційними витратами, джерелами фінансування, інвестиційними ризиками та механізмами підтримки галузі.

Диверсифікація інвестиційних форм та інструментів є відображенням специфіки молочного скотарства як капіталомісткого й технологічно залежного сектору. Традиційні інструменти, такі як довгострокові банківські кредити та лізингові схеми, продовжують домінувати, зокрема, у фінансуванні придбання поголів'я, обладнання для доїння та модернізації інфраструктури. При цьому все більшої популярності набувають альтернативні фінансові інструменти, зокрема державно-приватне партнерство, «зелене» фінансування, імпакт-інвестиції та грантове фінансування, спрямоване на підтримку екологічно сталих проєктів.

Оцінка інвестиційної привабливості молочного скотарства вимагає комплексного аналізу як макроекономічних, так і галузевих чинників, що впливають на очікувані прибутки та пов'язані з ними ризики. До них належать ринковий попит на молочні продукти, волатильність цін, виробничі витрати, рівень продуктивності, технологічний прогрес та регуляторна стабільність. В Україні інвестиційна привабливість молочного сектору визначається поєднанням сприятливих природних умов та значного потенціалу розвитку, а також такими структурними проблемами, як розрізненість виробництва, застаріла інфраструктура та обмежений доступ до доступного фінансування. Профіль ризиків інвестицій у молочне скотарство є комплексним і охоплює ринкові ризики, пов'язані з коливаннями цін; виробничі ризики, зумовлені станом здоров'я тварин та кліматичними умовами; фінансові ризики, пов'язані з кредитуванням; а також інституційні ризики, що виникають через регуляторні зміни та політичну невизначеність. Інтеграція критеріїв сталого розвитку додає ще один вимір оцінки ризиків, оскільки недотримання екологічних або соціальних стандартів може призвести до репутаційних втрат, обмеження доступу до фінансування та додаткових регуляторних витрат [12, с. 284–285].

Узагальнення зазначених підходів до оцінювання ризиків зумовлює необхідність їх формалізації через систему вимірюваних показників, що дозволяють комплексно

врахувати економічні, екологічні та соціальні аспекти функціонування галузі. У цьому контексті доцільним є використання ESG-орієнтованих основних показників ефективності, які забезпечують кількісне оцінювання інвестиційної привабливості та ідентифікацію потенційних ризиків. Систематизацію таких показників, адаптованих до специфіки молочного скотарства, наведено в таблиці 2.

Запропонована в таблиці 2 система дозволяє формалізувати оцінювання інвестиційної привабливості молочного скотарства шляхом інтеграції екологічних, соціальних та управлінських показників у єдину аналітичну рамку. Її застосування забезпечує можливість не лише кількісного вимірювання ефективності використання ресурсів і рівня екологічного навантаження, але й оцінки соціального впливу та якості корпоративного управління, що є критично важливим для сучасних інвесторів. Використання

Таблиця 2

KPI оцінки інвестиційної привабливості з урахуванням ESG

ESG-вимір	Показник (KPI)	Економічний зміст та інвестиційна інтерпретація	Джерела даних
Екологічний	Викиди CO ₂ -екв. на 1 л молока	Рівень екологічного навантаження виробництва. Визначає доступ до «зеленого» фінансування	Джерела: енергоаудит, екологічна звітність, виробничий облік; Формула: загальні викиди CO ₂ -екв. / обсяг виробництва (л); Одиниці: кг CO ₂ -екв./л; Застосування: критерій «зеленого» кредиту, оцінка кліматичних ризиків
	Енергоємність виробництва	Споживання енергії на одиницю продукції. Впливає на операційну ефективність	Джерела: енергоаудит, бухгалтерські дані; Формула: загальне споживання енергії / обсяг продукції; Одиниці: кВт год/л; Застосування: кредитні ковенанти, оцінка операційної ефективності
	Рівень утилізації відходів (%)	Частка перероблених відходів. Показник циркулярності виробництва	Джерела: внутрішній облік, звітність з відходів; Формула: (перероблені відходи / загальний обсяг відходів) × 100%; Одиниці: %; Застосування: грантові критерії, ESG-оцінка
Соціальний	Продуктивність праці (л/працівника)	Ефективність використання трудових ресурсів. Впливає на прибутковість інвестицій	Джерела: кадровий облік, виробничі дані; Формула: обсяг виробництва / кількість працівників; Одиниці: л/особу; Застосування: оцінка ефективності інвестицій
	Рівень зайнятості в громаді	Внесок підприємства в місцеву економіку. Підвищує соціальну стійкість проекту	Джерела: кадрові реєстри, місцева статистика; Формула: кількість місцевих працівників / загальна чисельність персоналу; Одиниці: %; Застосування: соціальні критерії фінансування, гранти
	Витрати на навчання персоналу	Інвестиції в людський капітал. Формує довгострокову ефективність	Джерела: бухгалтерські дані; Формула: витрати на навчання / кількість працівників; Одиниці: грн/особу; Застосування: оцінка HR-стратегії, ESG-рейтинг
Управлінський	Наявність ESG-звітності	Прозорість діяльності підприємства. Підвищує довіру інвесторів	Джерела: нефінансова звітність, внутрішні документи; Формула: бінарний показник (0/1) або рівень відповідності стандартам; Одиниці: так/ні або %; Застосування: доступ до інвестицій, ESG-рейтинги
	Рівень диверсифікації фінансування	Частка різних джерел капіталу. Зменшує фінансові ризики	Джерела: фінансова звітність; Формула: частка альтернативних джерел у структурі капіталу; Одиниці: %; Застосування: кредитні ковенанти, оцінка ризику
	Коефіцієнт фінансової стійкості	Співвідношення власного й позикового капіталу. Оцінка кредитоспроможності	Джерела: бухгалтерський баланс; Формула: власний капітал / загальні зобов'язання; Одиниці: коефіцієнт; Застосування: банківське кредитування, оцінка фінансової стабільності

Джерело: власна розробка автора

таких показників сприяє підвищенню прозорості інвестиційних рішень, дозволяє своєчасно ідентифікувати ризики та формувати більш обґрунтовані стратегії фінансування сталого розвитку молочного скотарства в умовах економічної та інституційної нестабільності (табл. 3).

Фінансові механізми державної фінансової підтримки в Україні відіграють важливу роль у стимулюванні інвестиційної активності в молочному секторі, особливо в поточних умовах економічної невизначеності та структурних перетворень. У більш широкому контексті сталого розвитку інвестиційні стимули все частіше узгоджуються з принципами ESG, які змінюють пріоритети як державних, так і приватних стейкхолдерів. Інструменти фінансової підтримки поступово адаптуються для заохочення інвестицій, які сприяють скороченню викидів парникових газів, підвищенню ефективності використання ресурсів, підвищенню стандартів захисту тварин та зміцненню розвитку сільських територій. Виявлені трансформації засвідчують потребу в розробленні комплексної інвестиційної стратегії, що інтегрує економічні, екологічні та соціальні пріоритети. Такий підхід забезпечує розвиток молочного скотарства не лише як економічно обґрунтованої галузі, але і як стійкої системи, узгодженої з довгостроковими національними та глобальними орієнтирами сталого розвитку [14, с. 93–94].

Інтеграція ESG-критеріїв у розвиток молочного скотарства України відображає фундаментальну трансформацію інвестиційних пріоритетів та управлінських підходів в аграрному секторі, де питання сталого розвитку все більше інтегруються як у стратегічне планування, так і в операційну практику. В екологічному вимірі інвестиційні процеси орієнтовані на підвищення ефективності використання ресурсів, зменшення вуглецевого сліду виробництва та впровадження сучасних систем управління відходами. Молочне тваринництво як біологічно інтенсивна галузь характеризується значними витратами водних ресурсів, кормів та енергії. Це зумовлює необхідність упровадження інноваційних технологій, спрямованих на оптимізацію їх використання та підвищення ефективності виробництва. Ресурсоефективні практики передбачають

Таблиця 3

**Джерела, форми, інструменти інвестування
в молочне скотарство України та пов'язані з ними ризики**

Джерело інвестицій	Форми інвестування	Основні інструменти	Переваги	Супутні ризики
Власні кошти	Самофінансування	Нерозподілений прибуток, амортизаційні фонди	Фінансова незалежність, гнучкість	Обмеженість масштабів, повільне накопичення капіталу
Комерційні банки	Боргове фінансування	Інвестиційні кредити, кредитні лінії	Доступ до значного капіталу	Високі відсоткові ставки, кредитне навантаження
Лізингові компанії	Фінансування під заставу активів	Фінансовий та оперативний лізинг	Зменшення початкових витрат, підтримка модернізації	Довгострокові зобов'язання, збільшення загальних витрат
Приватні інвестори	Акціонерне фінансування	Прямі інвестиції, венчурний капітал	Розподіл ризиків, управлінська експертиза	Втрата контролю, очікування прибутку
Міжнародні інституції	Змішане фінансування	Гранти, пільгові кредити, технічна допомога	Пільгові умови, підтримка сталих проєктів	Складні процедури, вимоги до умов
Державна підтримка	Державне фінансування	Субсидії, податкові пільги, компенсації	Зниження ризиків, стимулювання розвитку	Нестабільність політики, залежність від бюджетного фінансування

Джерело: сформовано автором на основі [11–13]

точне годування, системи рециркуляції води, енергоощадне обладнання та використання відновлюваних джерел енергії, таких як біогаз. Ефективні системи управління відходами не лише зменшують забруднення навколишнього середовища, але й створюють додаткову економічну цінність завдяки перетворенню органічних відходів на енергію та добрива, тим самим сприяючи розвитку циркулярної економіки [15, с. 52].

Соціальний вимір інтеграції ESG в молочне скотарство тісно пов'язаний із його роллю в підтримці сільського господарства, забезпеченні зайнятості та зміцненні продовольчої безпеки України. Молочне скотарство є одним з основних джерел зайнятості в сільській місцевості, що забезпечує як прямі робочі місця на сільськогосподарських підприємствах, так і опосередковану зайнятість у суміжних галузях, таких як переробка, логістика та торгівля. Інвестиції, орієнтовані на соціальну відповідальність, сприяють покращенню умов праці, забезпеченню гідної заробітної плати, підвищенню безпеки праці та зміцненню людського капіталу через освіту й професійну підготовку. Розвиток молочного скотарства стимулює соціально-економічне відродження сільських територій через підтримку місцевої інфраструктури, підвищення рівня доходів населення та зменшення міграційного тиску в Україні. У контексті продовольчої безпеки стабільне виробництво високоякісних молочних продуктів підвищує доступність основних продуктів харчування, тим самим посилюючи національну стійкість до зовнішніх негативних впливів [16, с. 202–203].

Корпоративне управління є важливим елементом інтеграції ESG, адже воно визначає прозорість, підзвітність та ефективність систем управління на молочних підприємствах. Впровадження ESG-стратегій в агробізнесі вимагає створення чітких структур управління, системи управління ризиками та механізмів звітності, які відповідають міжнародним стандартам звітування у сфері сталого розвитку. Перехід до ESG-орієнтованого управління передбачає диджиталізацію управлінських процесів, що забезпечує точніший збір даних, їх аналіз та формування звітності. Така трансформація сприяє підвищенню якості прийняття рішень і зміцненню довіри інвесторів (табл. 4).

Зазначимо, що інтеграція ESG-критеріїв у розвиток молочного скотарства України є не лише відповіддю на світові виклики сталого розвитку, але й стратегічною можливістю підвищити ефективність, стійкість та соціальну значущість сектору. Узгоджуючи інвестиційні процеси із захистом навколишнього середовища, соціальною відповідальністю та ефективним управлінням, молочне скотарство України може перетворитися на модель сталого агробізнесу, що сприяє економічній стабільності, екологічному балансу та суспільному прогресу.

Висновки. Результати дослідження показують, що сталий розвиток молочного скотарства України варто розглядати як комплексний процес, який поєднує економічну ефективність, екологічну збалансованість і соціальну відповідальність. При цьому його реалізація значно залежить від ефективності інвестиційного забезпечення. Теоретичні засади сталого розвитку галузі підкреслюють її стратегічне значення для формування продовольчої незалежності держави, що проявляється в стабільності виробництва, доступності продукції та стійкості агропродовольчої системи до зовнішніх викликів. Молочне скотарство характеризується високою капіталомісткістю, тривалими інвестиційними циклами та залежністю від технологічного рівня виробництва, що зумовлює необхідність залучення різноманітних джерел фінансування. Сучасні форми та інструменти інвестування, серед яких важливу роль відіграють банківське кредитування, лізинг, державна підтримка та новітні ESG-орієнтовані механізми, сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів і модернізації виробництва. Водночас інвестиційну привабливість галузі обмежує низка ризиків, зокрема ринкових, фінансових та інституційних, що вимагає вдосконалення механізмів їхньої мінімізації та підвищення стабільності інвестиційного середовища.

Інтеграція ESG-критеріїв у розвиток молочного скотарства є важливим чинником забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності та стійкості. Особлива

Таблиця 4

Основні компоненти інтеграції ESG у розвиток молочного скотарства

Виміри ESG	Основні напрями	Практичні заходи реалізації	Очікувані результати
Екологічні	Ресурсо-ефективність	Точне дозування, водоощадні технології, енергоефективні системи	Зменшення споживання ресурсів, оптимізація витрат
	Декарбонізація	Технології зменшення викидів метану, відновлювальна енергетика, виробництво біогазу	Зменшення викидів парникових газів, пом'якшення впливу на клімат
	Поводження з відходами	Перероблення гною, вторинна переробка, моделі циркулярного виробництва	Охорона навколишнього середовища, використання додаткової енергії та добрив
Соціальні	Зайнятість	Створення робочих місць, навчання персоналу, стандарти охорони праці	Збільшення зайнятості в сільській місцевості, підвищення продуктивності праці
	Розвиток сільських територій	Підтримка інфраструктури, залучення місцевих громад	Зміцнення сільської економіки, зменшення міграції
	Продовольча безпека	Стабільне виробництво, забезпечення якості, розвиток ланцюгів постачання	Підвищення доступності та стійкості продовольства
Корпоративне управління	ESG політики	Розробка та впровадження ESG-політик, прозорість, системи управління ризиками	Підвищення довіри інвесторів, зниження операційних ризиків
	Упровадження ESG-стратегії	Звітність зі сталого розвитку, взаємодія зі стейкхолдерами, цифровий моніторинг	Довгострокова конкурентоспроможність та стале зростання бізнесу

Джерело: сформовано автором на основі [15–17]

увага приділяється впровадженню ресурсоефективних технологій, декарбонізації виробничих процесів і сучасних систем управління відходами, які зменшують екологічне навантаження та сприяють формуванню циркулярної моделі виробництва. Водночас галузь відіграє вагомую соціальну роль, забезпечуючи зайнятість, розвиток сільських територій і зміцнення продовольчої безпеки, що набуває особливого значення в умовах сучасних викликів. Ефективні фінансові механізми державної підтримки й прозорі інституційні умови створюють передумови для активізації інвестиційної діяльності та впровадження ESG-стратегій в агробізнесі. Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні прикладних моделей оцінювання ефективності ESG-інвестицій та інструментів управління ризиками в молочному секторі.

Список використаних джерел:

1. Radko V., Svinous I., & Semisal A. (2024) Orhanichne molochne skotarstvo – vyklyky dlia Ukrainy [Organic dairy farming – challenges for Ukraine]. *Economy and Society*, no. 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-137> (in Ukrainian)
2. Hladii M. R., & Prosovykh O. P. (2022) Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku molochnoi haluzi Ukrainy [Current state and prospects for the development of the dairy sector in Ukraine]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Problems of Economics and Management*, vol. 2, no. 10, pp. 20–31. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2022.02.020> (in Ukrainian)
3. Kopytets N. H., & Voloshyn V. M. (2023) Rozvytok skotarstva v kryzovykh umovakh [Development of cattle breeding under crisis conditions]. *Economy and Management of Agro-Industrial Complex*, no. 1, pp. 64–76. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2023-181-1-64-76> (in Ukrainian)
4. Melnychenko S. H., & Bohadiorova L. M. (2022) Doslidzhennia prostorovo-chasovykh osoblyvostei rozvytku tvarynytstva Ukrainy [Study of spatio-temporal features of livestock development in Ukraine]. *Human and Environment. Problems of Neoeology*, no. 38, pp. 62–72. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2022-38-06> (in Ukrainian)

5. Shust O. A., Svinous I. V., Ibatullin M. I., Sira Y. V., & Artimonova I. V. (2023) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady funktsionuvannia molochnoho skotarstva v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Organizational and economic principles of dairy farming functioning under martial law in Ukraine]. *Food Resources*, vol. 11, no. 20, pp. 265–273. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-26> (in Ukrainian)
6. Semsal A. V. (2022) Rozvytok kooperatyvnykh vidnosyn v molochnomu skotarstvi Ukrainy [Development of cooperative relations in Ukrainian dairy farming]. *AgroWorld*, no. 7–8, pp. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.7-8.47> (in Ukrainian)
7. Krasnorutskiy O. O., Smihunova O. V., & Chyhrinov Ye. I. (2023) Stratehichni orientyry upravlinnia rozmiramy ta masshtabamy vyrobnytstva ahrarnykh pidpryemstv molochnoho napriamu [Strategic guidelines for managing sizes and scales of dairy agricultural enterprises]. *Scientific and Technical Bulletin of IT NAAS*, no. 129, pp. 90–102. DOI: <https://doi.org/10.32900/2312-8402-2023-129-90-102> (in Ukrainian)
8. Ibatullin I., Karpenko V., Strikhovskiy D., & Andrushko V. (2025) Instytutsiine zabezpechennia eksportnoi spromozhnosti molochnoho skotarstva Ukrainy [Institutional support for the export capacity of dairy farming in Ukraine]. *Modeling the Development of Economic Systems*, no. 2, pp. 294–302. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-16-37> (in Ukrainian)
9. Tulchynskiy R. (2025) Formuvannia stratehii staloho rozvytku ahrarnykh pidpryemstv [Formation of a sustainable development strategy for agricultural enterprises]. *Economy and Society*, no. 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-75> (in Ukrainian)
10. Stavetska R., Babenko O., Starostenko I., & Cherniak S. (2022) Main trends of dairy industry in Ukraine. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, no. 28, pp. 14–20. Available at: https://journal.agrojournal.org/page/en/details.php?article_id=3991 (accessed February 20, 2026).
11. Klymenko M. (2025) Developing an institutional environment to stimulate long-term investment in dairy farming. *Economics and Business Management*, vol. 3, no. 16, pp. 50–68. DOI: <https://doi.org/10.31548/economics/3.2025.50>
12. Svinous I., Ibatullin M., Salo I., Radko V., & Semsal A. (2022) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady funktsionuvannia rynku moloka [Organizational and economic principles of milk market functioning]. *Food Resources*, vol. 10, no. 18, pp. 276–286. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-18-27> (in Ukrainian)
13. Klymenko M. (2025) Barriers to investment in dairy farming in Ukraine: How to overcome them. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, vol. 29, no. 2, pp. 107–117. DOI: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/2.2025.107>
14. Hopka M., & Kovtun O. (2024) Features of implementation of ESG management criteria in Ukrainian agriculture in the context of global challenges and EU integration. *Economics & Business Management*, vol. 15, no. 3, pp. 97–99. DOI: <https://doi.org/10.31548/economics/3.2024.87>
15. Kozak O. A., & Kozak M. I. (2021) Molokoproduktovy pidkompleks u realizatsii tsilei staloho rozvytku [Dairy product subcomplex in achieving sustainable development goals]. *Economy of Agro-Industrial Complex*, no. 8, pp. 40–57. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108040> (in Ukrainian)
16. Shust O., Svinous I., Prysiazhniuk N., & Kuzmenko O. (2025) Kholdynizatsiia v molochnomu skotarstvi ta yii vplyv na prodovolchu bezpeku Ukrainy [Holding formation in dairy farming and its impact on Ukraine's food security]. *Sustainable Development of Economy*, vol. 6, no. 57, pp. 196–204. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-26> (in Ukrainian)
17. Nikishyna O. V., & Chebotarivova N. Y. (2024) Zabezpechennia systemnykh vlastyvostei rynku molochnykh produktiv Ukrainy v umovakh viiny ta bezpekovykh zahroz [Ensuring systemic properties of the Ukrainian dairy market under war and security threats]. *AgroWorld*, no. 23, pp. 76–84. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.23.76> (in Ukrainian)

Дата надходження статті: 24.03.2026

Дата прийняття статті: 14.04.2026

Дата публікації статті: 25.06.2026